

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยได้ประสบความสำร็จอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จาก การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมได้อย่างเป็นกอบเป็นกำเป็นเวลากว่าสิบปีมาแล้ว การขยายตัวโดยเฉลี่ยของ รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น สัดส่วนคนยากจนของประเทศลดลงต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ฐานะการเงินการคลังของประเทศมีความมั่นคงและได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากนานาประเทศ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะภาคเอกชนได้เพิ่มบทบาทขึ้นในช่วงเศรษฐกิจมีการขยายตัว อย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 โดยภาคเอกชนได้กู้ยืมเงินจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก และบัญชี การชำระเงินระหว่างประเทศได้เกินดุลมาตลอด ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อมั่นของชาวต่างประเทศ ในเศรษฐกิจไทย ส่วนการลงทุนของภาครัฐในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการพื้นฐาน ของสังคมโดยต่อเนื่องนั้น ได้ทำให้คนไทยมีรายได้และฐานะความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่ ผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจย่อมมีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการขยายตัวของ เศรษฐกิจไทยอย่างรวดเร็วมีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากผลกระทบของขนาดกิจ กรรม(scale effect) กล่าวคือ เมื่อระบบเศรษฐกิจขยายตัวจะมีการร่นำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ มากขึ้น มีการผลิตมากขึ้น มีการบริโภคมากขึ้น ผลที่ตามมาคือมีมลภาวะมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมลพิษ ทางอากาศ เสียง น้ำ ดิน ขยะมูลฝอย ของเสียอันตรายจากกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม อันมีผลกระทบต่อประชาชน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นรัฐจึงได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีความสมบูรณ์เกิดความสมดุลต่อระบบนิเวศวิทยา รวมทั้งการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเป็นฐานการพัฒนาประเทศในระยะ ยาว การจัดระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์และควบคุมดูแล อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรอย่างเป็นธรรม เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนอย่างแท้จริง รวมทั้งจัดการเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากธรรมชาติ ให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่าง เหมาะสมโดยก่อบริษัทสูงสุดต่อสังคม และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อม รวมทั้ง หาวิธีการนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ อนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และสิ่งที่มีความงดงามตามธรรมชาติ แต่การที่รัฐจะดำเนินการโดยอาศัยคำสั่งและการควบคุมโดย รัฐ (COMMAND AND CONTROL) เพียงอย่างเดียวนั้นย่อมไม่สามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น รัฐจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งรวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชนเข้ามามี

ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดหน้าที่ของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับต่างๆ ซึ่งอาจแยกพิจารณาเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

1. ช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2517

ระยะเริ่มแรกหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ ไม่ได้บัญญัติเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้เลย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลในทางการเมืองเพราะอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครองและปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังไม่มี ความรุนแรง

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 โดยกำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 77 บัญญัติว่า รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและความงามทางธรรมชาติ รวมทั้งป่าไม้ ดินน้ำ ถ้ำธาร และน่านน้ำ และมาตรา 93 บัญญัติว่า รัฐพึงบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาดและพึงจัดตั้งเป็นพิษซึ่งทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน

สาเหตุที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นเพราะมีปัญหาสิ่งแวดล้อมปรากฏชัดยิ่งขึ้น ประกอบกับมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะองค์การประชาชนและองค์การพัฒนามอกชนซึ่งรวมตัวกันเป็น สมาคม ชมรม มูลนิธิ และค่ายอาสาสมัครในมหาวิทยาลัยต่างๆ และผลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นที่มาของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ได้บัญญัติเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเอาไว้โดยมีเนื้อความคล้ายๆกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ซึ่งปรากฏอยู่ในหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 บัญญัติว่า รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและพึงจัดตั้งเป็นพิษที่ทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมไว้ชัดเจนขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นโดยได้บัญญัติไว้ในหมวด 4

หน้าที่ของชนชาวไทย และหมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ ดังนี้ มาตรา 57 ทวิ บัญญัติว่า บุคคลมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 78 บัญญัติว่า รัฐพึงบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพึงป้องกันและขจัดมลพิษและวางแผนการใช้ที่ดินและน้ำให้เหมาะสม

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 ใหม่ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยตรงและยังคงใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมชัดเจนยิ่งขึ้น ดังปรากฏตามบทบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หมวด 4 สิทธิของชนชาวไทยและหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ดังนี้

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิหรืออนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมด้วยรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปประเพณีวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสภาพทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาระดับชาติซึ่งควรจะได้มีความร่วมมือของคนในชาติเพื่อร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม การที่จะให้ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวเป็นผู้แก้ไขปัญหาสังแวดล้อมย่อมไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เพราะปัญหาสังแวดล้อมเป็นปัญหาที่ทุกคนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ดังนั้น เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น รัฐจึงได้กำหนดแนวนโยบายในการมีส่วนร่วมของประชาชน (รวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชน) ให้มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางให้รัฐบาลต้องดำเนินการบริหารประเทศให้สอดคล้องกับแผนที่วางไว้ ทำให้ภาพของการพัฒนาประเทศชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งแต่เดิมนั้นประเทศไทยไม่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงเป็นผลให้การพัฒนาประเทศไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร ประกอบกับมีความไม่สงบเรียบร้อยทางการเมืองมีการรัฐประหาร และเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง จึงมีผลทำให้การพัฒนาประเทศไม่ต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ในการพัฒนาประเทศนั้นได้มีการกู้ยืมเงินจากธนาคาร โลกเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศ แต่เนื่องจากรัฐไม่มีแผนการหรือแนวทางการพัฒนาที่แน่นอนจึงเป็นเหตุให้การพัฒนาประเทศไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ดังนั้น ธนาคารโลกจึงให้ความร่วมมือ แนะนำ ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น โดยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2504-2509 และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินี้เองเป็นแหล่งที่มาของการมีส่วนร่วมของประชาชน(รวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชน)ให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ในแผนดังกล่าวได้กำหนดให้มีการเร่งฟื้นฟูรวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป้องกันสภาวะสิ่งแวดล้อมในชนบท และในเมืองให้เกิด

ความสมดุลทั้งในด้านระบบนิเวศวิทยา และสภาวะแวดล้อมโดยใช้การร่วมมือหลายฝ่ายด้วยการสนับสนุนและเสริมสร้างให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้นด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจ โดยปรับปรุงบทบาทของภาครัฐ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนชุมชนในท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รมรงค์ เผอแพร์ ประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมจิตสำนึกให้ประชาชน พัฒนาเครือข่ายสารสนเทศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งเผอแพร์ ข้อมูลต่อสาธารณชน สร้างโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนตัดสินใจและติดตามประเมินผลในโครงการพัฒนาของรัฐ ที่จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรัฐจัดให้มีขั้นตอนประชาสัมพันธ์โครงการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ให้นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการควบคุมดูแลการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างวินัยและประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตให้เป็นไปอย่างประหยัดให้ประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสูงสุดและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ตลอดจนเพิ่มบทบาทของประเทศไทยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก

จากขอบเขตเนื้อหาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ดังกล่าว ได้เป็นแนวทางให้สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม จัดทำนโยบายหลักและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2540-2559 ขึ้น ซึ่งประกอบด้วยนโยบายหลัก 6 ประการ คือนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน นโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อม และนโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ นโยบายป้องกันและขจัดมลพิษ และนโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อมนั้น ได้กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

จากนโยบายหลัก 6 ประการนี้เองส่งผลให้มีการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ประจำปี 2541 อีกด้วย นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ได้มีกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยตรงกำหนดบทบาทของบุคคล(รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน)ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม โดยบัญญัติรับรองสิทธิและหน้าที่ของบุคคล (รวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชน) ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังปรากฏตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 ดังนี้

“ เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) การได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย
- (2) การได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับความสะดวกหรือจากอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุนหรือดำเนินการ โดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
- (3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใดอันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- (4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- (5) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด

ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการนั้นบัญญัติไว้”

คำว่า “บุคคล” ตามบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งได้ 5 ประเภท คือ

1. องค์การพัฒนาเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งจดทะเบียนกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
2. องค์การพัฒนาเอกชนทั่วไปซึ่งไม่ได้จดทะเบียนกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีทั้งองค์การพัฒนาเอกชนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล เช่น สมาคม องค์กร ชมรม เป็นต้น
3. ภาคธุรกิจเอกชน เช่น บริษัท โรงงานอุตสาหกรรม
4. ประชาชนแต่ละคน

บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อาจแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะตัวแทนของประชาชน ในอดีตองค์การพัฒนาเอกชนได้ดำเนินกิจกรรมในลักษณะเป็นตัวแทนของประชาชนเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต่อมาเมื่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อมทวีความร้ายแรงขึ้นองค์การพัฒนาเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงได้มุ่งกิจกรรมในด้านการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวรัฐจึงได้รับรองสิทธิขององค์การพัฒนาเอกชนโดยให้มีสิทธิในการได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการ สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐ และสิทธิในการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อม

2. บทบาทในฐานะตัวแทนภาครัฐ เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อประชาชนทุกคน ดังนั้นในการแก้ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รัฐจึงได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือรัฐในการแก้ปัญหาโดยเปิดโอกาสให้องค์การพัฒนาเอกชนมีบทบาท โดยการส่งตัวแทนเข้ามาเป็นกรรมการในคณะกรรมการในกฎหมายต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติการผังเมือง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ยังได้บัญญัติให้องค์การพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและได้กำหนดหน้าที่ในฐานะตัวแทนของ ภาครัฐไว้ 2 ประการ คือ หน้าที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 ใช้คำว่า “บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่...” ดังนั้นการใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลอาจจะได้รับการตอบสนองจากภาครัฐหรือไม่ก็ได้ทั้งนี้ถือว่าเป็นดุลพินิจของฝ่ายปกครองที่จะตอบสนองต่อสิทธิและหน้าที่ของบุคคล และบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวน่าจะขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 79 ซึ่งบัญญัติว่า “ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม...” อันแสดงให้เห็นว่ารัฐต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เจ้าพนักงานของรัฐมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายจะใช้ดุลพินิจของตนเองเพื่อปฏิเสธการใช้สิทธิและหน้าที่ของบุคคล(รวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชน)ไม่ได้ ดังนั้นบทบัญญัติตามมาตรา 6 แห่ง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จึงไม่ชัดเจนเพียงพอซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของบุคคล(รวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชน)ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ

1. การใช้สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร นั้น เมื่อมีการร้องขอเพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรม หรือโครงการต่างๆจากทางราชการมักจะถูกปฏิเสธเสมอโดยอ้างว่าเป็นความลับของทางราชการ ทั้งๆที่โครงการนั้น หรือกิจกรรมประเภทนั้นอาจจะหรือมีแนวโน้มว่าจะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากได้มีการเปิดเผยข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการเกี่ยวกับกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆให้ประชาชนทราบแล้วย่อมจะทำให้เกิดความเข้าใจอันดี ระหว่างรัฐและประชาชน (รวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชน) อันจะเป็นผลให้กิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์โดยไม่ถูกโต้แย้งคัดค้านจากประชาชน การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของรัฐย่อมเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลได้อีกทางหนึ่ง และยังเป็นเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเตรียมตัวรับสถานการณ์ที่อาจจะกระทบต่อคนได้ นอกจากนี้ น่าจะไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 58 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูลหรือข่าวสารภาวะ..”

และมาตรา 59 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล.....” ส่วน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 บัญญัติว่า

“.....บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่.....ได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม” ซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อคำในกฎหมายไม่มีความสอดคล้องกัน ดังนั้นจึงมีปัญหาว่าจะต้องแก้ไขหรือพัฒนา พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้สิทธิของประชาชน (รวมทั้งองค์การพัฒนาเอกชน)ในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การใช้สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทน ตามหลักกฎหมายแห่ง หากมีการกระทำที่โต้แย้งในเรื่องสิทธิหรือหน้าที่ในทางแพ่งระหว่างบุคคลเกิดขึ้น กล่าวคือมีการกระทบกระเทือนถึงสิทธิและหน้าที่ระหว่างกัน บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำที่เกิดจากการโต้แย้งสิทธินั้น ย่อมนำคดีสู่ศาลเพื่อบังคับให้มีการรับรองคุ้มครองสิทธิของตน โดยเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทน หรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ในกรณีการฟ้องคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้เสียหายย่อมฟ้องคดีต่อศาลในเรื่องละเมิดได้โดยตรงตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แล้ว เพราะเป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ส่วนสิทธิขององค์การพัฒนาเอกชนในการดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอาจจะมีปัญหาว่าจะมีฐานะเป็นผู้เสียหายในคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่ในการที่จะเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่เกิดความเสียหายจากกษัตริย์ที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษอันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการที่ริเริ่ม สนับสนุน หรือดำเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ หรือฟ้องเพื่อให้ระงับการหรือคว่ำงับการใดๆ หากกฎหมายได้บัญญัติให้ชัดเจนในเรื่องสิทธิการฟ้องคดีโดยประชาชนให้อำนาจแก่องค์การพัฒนาเอกชน สามารถฟ้องคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้โดยตรงโดยถือว่าเป็นผู้ถูกโต้แย้งสิทธิแล้วย่อมจะเป็นการเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การพัฒนาเอกชนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีข้อจำกัดเรื่องอำนาจฟ้องขององค์การพัฒนาเอกชนเพราะการที่จะฟ้องคดีแทนบุคคลหรือประชาชนผู้ได้รับผลเสียหายจากการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องมีการมอบอำนาจเสียก่อน ซึ่งเป็นปัญหาในการที่จะแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและไม่สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าสิ่งแวดล้อมเป็นของทุกคนและทุกคนมีหน้าที่ต้องพิทักษ์รักษา ดังนั้นหากมีการแก้ไขในเรื่องอำนาจฟ้องให้ครอบคลุมไปถึงอำนาจขององค์การพัฒนาเอกชนที่จะสามารถฟ้องคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยลำพังแล้ว ย่อมจะทำให้การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะองค์การพัฒนาเอกชนน่าจะมีศักยภาพในการดำเนินการในเรื่องคดีความได้ดียิ่งกว่าประชาชนทั่วไปซึ่งไม่มีความประสงค์ที่จะขึ้นโรงขึ้นศาลหากไม่มีความจำเป็น ทั้งนี้เพราะการดำเนินคดีในศาลจะต้องใช้เวลา และเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ

3. การใช้สิทธิในการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับประเด็นเรื่องผู้ใช้สิทธิร้องเรียนกล่าวโทษ เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ เพราะถ้าไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมายแล้ว บุคคลนั้นย่อมถูกจำกัดในเรื่องอำนาจฟ้องตามบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากนี้ยังทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความไม่แน่ใจว่าองค์การพัฒนาเอกชนจะสามารถร้องทุกข์ได้หรือไม่ ทั้งนี้มีผลมาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายเกี่ยวกับความสามารถของผู้ได้รับผลเสียหายจากผู้ก่อมลพิษที่ได้พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถใช้สิทธิในการฟ้องคดีได้เพียงใดในความคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

4. หน้าที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือเจ้าพนักงานดังกล่าว ยังคงมีปัญหาในการประสานงานระหว่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน ต่างฝ่ายต่างมีอคติต่อกัน และไม่ไว้วาง

ใจซึ่งกันและกัน โดยฝ่ายรัฐมองว่าองค์การพัฒนาเอกชนเป็นฝ่ายตรงข้ามกับภาครัฐ เพราะคอยต่อต้านโครงการต่างๆของรัฐเสมอ ดังนั้นความร่วมมือระหว่างองค์กรและองค์กรทั้งสองจึงไม่มีความสัมพันธ์กัน และมักเกิดปัญหาความขัดแย้งเสมอ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ควร ดังนั้นหากมีการกำหนดแนวทางเพื่อให้องค์กรและองค์กรทั้งสองสามารถดำเนินการร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ย่อมจะทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสัมฤทธิ์ผลได้ในระดับหนึ่ง

5. หน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเกี่ยวกับความไม่ไว้วางใจกันระหว่างภาครัฐและองค์การพัฒนาเอกชน ในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นรัฐจึงใช้กลไกทางกฎหมายเพื่อควบคุมการดำเนินงานขององค์การพัฒนาเอกชน โดยรัฐจะให้ความสนับสนุนองค์การพัฒนาเอกชนเฉพาะองค์การพัฒนาเอกชนที่ได้ จดทะเบียนเป็นองค์การพัฒนาเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น ดังปรากฏตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 7 มาตรา 8 และกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ.2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จากบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์การพัฒนาเอกชนในอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากองค์การพัฒนาเอกชนทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว ไม่ค่อยเห็นด้วยกับการที่จะให้องค์การพัฒนาเอกชนจดทะเบียน เพราะเกรงว่ารัฐจะเข้าไปควบคุมการดำเนินงานจนทำให้สูญเสียความเป็นอิสระในด้านแนวความคิด หรืออีกส่วนหนึ่งยังเห็นว่าภาครัฐยังไม่เปิดกว้างพอที่จะยอมรับแนวความคิดขององค์การพัฒนาเอกชนและยังต้องการที่จะใช้องค์การพัฒนาเอกชนเป็นเครื่องมือในการทำงาน ซึ่งกลไกทางกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลการใช้บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนนี้ ก่อปัญหาในทางปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมาย เนื่องจากองค์การพัฒนาเอกชนแต่ละแห่งมีศักยภาพแตกต่างกัน ดังนั้น การกำหนดให้องค์การพัฒนาเอกชนที่มีสิทธิได้รับการสนับสนุนตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จะต้องมีหน้าที่จดทะเบียนก่อน จึงเป็นการจำกัดบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งๆที่องค์การพัฒนาเอกชนนั้นๆมีกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว

ดังนั้น หากมีการพัฒนากฎหมายดังกล่าว รวมทั้งกฎหมายอื่นที่มีอยู่และคาดว่าจะมีขึ้นในอนาคตให้ความชัดเจนในเรื่องบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว จะทำให้องค์การพัฒนาเอกชนสามารถที่จะใช้บทบาทของ

คนได้อย่างเหมาะสมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลงได้ระดับหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงขอบเขตสิทธิขององค์การพัฒนาเอกชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนด
2. เพื่อศึกษาถึงขอบเขตหน้าที่ขององค์การพัฒนาเอกชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนด
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ภาพขององค์การพัฒนาเอกชนในการมีส่วนร่วมพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดและความไม่ชัดเจนของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6,7 และ 8 และกฎหมายอื่นที่มีอยู่และคาดว่าจะมีขึ้นในอนาคต

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

ข้อจำกัดและความไม่ชัดเจนของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 ที่กำหนดสิทธิของประชาชน (รวมถึงองค์การพัฒนาเอกชน) ว่า มีสิทธิในการได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ มีสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ในโครงการที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และสิทธิในการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อม และกำหนดหน้าที่ของประชาชน (รวมถึงองค์การพัฒนาเอกชน) ว่า มีหน้าที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม นั้น ส่งผลให้องค์การพัฒนาเอกชนไม่สามารถที่จะใช้บทบาทในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมได้เต็มที่ก่อให้เกิดช่องว่างและข้อประสิทธิภาพในการใช้บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชน หากมีการพัฒนากฎหมายดังกล่าวรวมทั้งกฎหมายอื่นที่มีอยู่และคาดว่าจะมี ขึ้นในอนาคตให้มีความชัดเจนในเรื่องบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแล้วจะทำให้้องค์การพัฒนาเอกชนสามารถที่จะใช้บทบาทของตนได้อย่างเหมาะสมเพื่อการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ส่งผลให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมน้อยลงได้ระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากสมมุติฐานดังกล่าว ได้แยกประเด็นหลักเพื่อการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

ประเด็นหลักในการวิเคราะห์ตามที่กำหนดไว้ในสมมุติฐานประกอบด้วย

1. บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
  - ก. บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน แยกเป็น
    - 1) สิทธิได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการ
    - 2) สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทน
    - 3) สิทธิในการร้องเรียนกล่าวโทษ
  - ข. บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในฐานะเป็นตัวแทนภาครัฐ แยกเป็น
    - 1) หน้าที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
    - 2) หน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
2. บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนตามกฎหมายอื่น
3. เปรียบเทียบบทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนต่างประเทศกับองค์การพัฒนาเอกชนไทย

1.4 วิธีวิจัยและขอบเขตการวิจัย

วิธีการวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิจัยแบบเอกสารโดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และกฎหมายอื่นๆ รวมทั้งเอกสารข้อมูลจากทางราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานี้ และวิจัยสนาม โดยจะสัมภาษณ์องค์การพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดเพื่อให้ทราบถึงอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์การพัฒนาเอกชนว่ามีปัญหาอะไรบ้าง โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องบทบาทบัญญัติของกฎหมายว่าเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานเพียงใด เพื่อนำความเห็นมาเป็นแนวทางในการค้นคว้าวิจัยให้ละเอียดและถูกต้องที่สุด เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเอาข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ร่วมวิเคราะห์ในเชิงบรรยาย

ขอบเขตการวิจัย มุ่งศึกษาวิจัยปัญหาทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ขององค์การพัฒนาเอกชนในการมีส่วนร่วมพิทักษ์สิ่งแวดล้อมว่ามีปัญหาอุปสรรคขัดข้องอย่างไรเพื่อหาข้อสรุปว่าควรแก้ไขกฎหมายหรือหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบว่าภาครัฐได้มีแนวนโยบายให้องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น แนวนโยบายดังกล่าวไม่สามารถทำให้บรรลุผลได้เนื่องจากมีข้อจำกัดในการใช้สิทธิและหน้าที่บางประการ ผลการวิจัยในเรื่องนี้จะเป็นแนวทางให้ภาครัฐในการนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการเสนอรัฐบาลเพื่อแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อไป
2. ทำให้ทราบว่าสิทธิหน้าที่และสถานะขององค์กรพัฒนาเอกชนมีขอบเขตอย่างไรบ้างเพื่อนำปัญหาและอุปสรรคเรื่องการใช้สิทธิ หน้าที่และสถานะดังกล่าวเสนอให้องค์กรพัฒนาเอกชนได้ทราบบทบาทของตนเองเพื่อจะได้ทราบว่าจุดยืนที่ถูกต้องตามกฎหมายของคนคืออะไร เพื่อจะได้กำหนดบทบาทของคนให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป
3. เป็นประโยชน์ค่อนิสิต นักศึกษา และผู้สนใจกฎหมายสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
5. ทำให้ทราบคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตจากผลของการที่ให้องค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วมในการอนุรักษ์บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย